

Maj 2025

Återinför garantipensionen för pensionärer bosatta utomlands

Resolutionsmottagare

Finansdepartementet

Socialdepartementet

Socialförsäkringsutskottet

Problemformulering

Vid årsskiftet 2022/23 upphörde rätten att ta med garantipensionen utanför Sverige, något som tidigare var tillåtet. Beslutet drabbade närmare 58 000 pensionärer bosatta i ett annat EU/EES-land.¹ Bakgrunden till beslutet var en EU-dom från 2017 där garantipensionen klassificerades som en minimiförmån.² En sådan minimiförmån betalas endast ut till personer som är bosatta i det land som beviljar förmånen. Att svenska pensionärer bosatta i annat EU/EES-land kunde ha kvar rätten till garantipensionen fram till årsskiftet 2022/23 berodde på en tillfällig lag i Sverige.³

I drygt två år har nu pensionärer bosatta i ett annat EU/EES-land, som tidigare beviljats garantipension, levt utan denna inkomst. För de berörda har beslutet lett till drastiskt försämrad ekonomi. Många har fått svårt att betala för basala utgifter som mat, hyra, räkningar och mediciner. Detta sker samtidigt som levnadsomkostnader i Europa har stigit kraftigt. Svenskar i Världen kontaktas regelbundet av pensionärer som vittnar om en mycket pressad livssituation. Vissa har mot sin vilja flyttat tillbaka till Sverige.

¹ Pensionsmyndigheten, [2022], *Bosatta utanför Sverige får inte längre garantipension*, Pensionsmyndigheten.se, Tillgänglig via: <https://www.pensionsmyndigheten.se/nyheter-och-press/pressrum/bosatta-utanfor-sverige-far-inte-langre-garantipension>.

² EUR-Lex, [2017], *Begäran om förhandsavgörande - Social trygghet för migrerande arbetstagare - Förordning (EEG) nr 1408/71 - Artikel 46.2 - Artikel 47.1 d – Artikel 50 – Garantipension - Minimiförmån - Beräkning av pensionsrättigheter*, Eur-lex.europa.eu, Tillgänglig via: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/?uri=CELEX%3A62016CJ0189>.

³ Pensionsmyndigheten, [2022], *Garantipension upphör för utlandsbosatta*, Tillgänglig via: <https://www.pensionsmyndigheten.se/nyheter-och-press/nyheter/garantipension-upphor-for-utlandsbosatta>.

Utöver försämrade ekonomi hotas även uppehållsrätten i det land de bor i. För att få uppehållsrätt som EU-medborgare och tillika pensionär krävs nämligen förmågan att kunna försörja sig utan bidrag från boendelandet, samt en heltäckande sjukförsäkring.⁴

Att neka garantipension till svenska medborgare enbart på grund av deras bosättningsland står i strid med EU:s grundläggande principer om fri rörlighet för personer. Beslutet tvingar i praktiken pensionärer med låga inkomster att stanna i Sverige.

Vidare saknades tillräcklig framförhållning inför förändringen. Många pensionärer fattade beslut om bosättning utifrån dåvarande regler. Värt att notera i sammanhanget är att detta även uppmärksammades i den statliga utredningen *"Grundpension – några anslutande frågor"* (SOU 2020:32), där vikten av förutsägbarhet och trygghet för pensionärer betonades. I utredningen konstaterades:

"Att personer som har planerat inför pensionen utifrån hittillsvarande tillämpning och personer som redan har garantipension, ska hamna i en situation där de ekonomiska förutsättningarna ändras utan någon möjlighet till framförhållning bedömdes som orimligt."

Det finns även en oro för att Sveriges agerande ska inspirera andra medlemsländer att följa efter – något vi redan sett exempel på i Finland som valt att ta efter Sveriges beslut. En sådan utveckling skulle utgöra ett direkt hot mot den fria rörligheten inom EU.

Garantipensionen är vanligare bland kvinnor⁵ eftersom kvinnor i många generationer har tagit ett större ansvar för hem och familj. Det har lett till färre arbetade timmar och därmed lägre pensionsavsättningar. Att kvinnor dessutom historiskt varit överrepresenterade i låglöneyrken bidrar ytterligare till deras lägre pensioner. Att garantipensionen dras in vid utlandsbosättning drabbar därmed en redan ekonomiskt utsatt grupp, vilket står i direkt motsättning till princip 15 i den europeiska pelaren för sociala rättigheter, där det fastslås att:

"Kvinnor och män ska ha lika möjligheter att förvärva pensionsrättigheter. Alla äldre har

⁴ European Commission, [2024], *Upppehållsrätt*, Your Europe, Tillgänglig via: https://europa.eu/youreurope/citizens/residence/residence-rights/index_sv.htm#pensioners-1.

⁵ Pensionsmyndigheten, [2024], *Pensionsåldrar och arbetslivets längd – svar på regeringsuppdrag 2024*, Tillgänglig via: <https://www.pensionsmyndigheten.se/statistik/publikationer/pensionsaldrar-arbetslivets-langd-2023/>

*rätt till resurser som garanterar ett värdigt liv."*⁶

Ett pensionssystem där medborgare kan förlora sitt grundskydd beroende på var de bor, riskerar att fördjupa både könsskillnader och social ojämlikhet i strid med dessa grundläggande värden.

Lösningförslag

Mot bakgrund av ovanstående anser Svenskar i Världen att riksdagens beslut om borttagande av garantipensionen för pensionärer bosatta i ett annat EU/EES-land ska rivas upp.⁷

Svenskar i Världen förespråkar i första hand att den som beviljas svensk garantipension ska kunna ta med den till ett annat EU/EES-land – precis som tidigare.

Som en kompromiss anser vi att de pensionärer som redan hade beviljats garantipension, men förlorade den vid årsskiftet 2022/23, ska få den tillbaka och behålla den livet ut – även om de fortsatt är bosatta i ett annat EU/EES-land. Det skulle ge dem en skälig möjlighet att leva vidare utifrån de premisser som var gällande när de gick i pension.

⁶ Europeiska kommissionen, [2017], *Europeiska pelaren för sociala rättigheter – 20 principer*, Tillgänglig via: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/economy-works-people/jobs-growth-and-investment/european-pillar-social-rights/european-pillar-social-rights-20-principles_sv.

⁷ Sveriges riksdag, [2022], *Extra ändringsbudget för 2022 - Vårändringsbudget för 2022 och stöd till Ukraina*, Tillgänglig via: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/arende/betankande/extra-andringsbudget-for-2022--varandringsbudget_H901FiU49#stepBeslut.

Värt att notera i sammanhanget är att i den statliga utredningen ”Grundpension – några anslutande frågor” (SOU 2020:32) betonades vikten av förutsägbarhet och trygghet för pensionärer:

”Att personer som har planerat inför pensionen utifrån hittillsvarande tillämpning och personer som redan har garantipension, ska hamna i en situation där de ekonomiska förutsättningarna ändras utan någon möjlighet till framförhållning bedömdes som orimligt”.⁸

På EU-nivå finns tydliga principer. Den femtonde principen i den europeiska pelaren för sociala rättigheter lyder: *”Kvinnor och män ska ha lika möjligheter att förvärva pensionsrättigheter. Alla äldre har rätt till resurser som garanterar ett värdigt liv.”*

Att ställas inför sådana konsekvenser – utan förvarning och utan möjlighet att anpassa sig – har väckt starka känslor.

⁸ Lundahl, M, [2020], *Grundpension – några anslutande frågor*, Sveriges Regering, Tillgänglig via: <https://www.regeringen.se/contentassets/b362202c4d1b40d199af22407c7d21fc/Grundpension-nagra-anslutande-fragor.pdf>.